

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

збірник наукових праць

Одеса
2021

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол № 7 від 25.03.2021 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В.А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**
Відповідальний редактор – доцент **Соколова Г. Б.**
Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Соколова Г.Б. – доктор психологічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Лещій Н.П. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Начинова О.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С.Д. – кандидат педагогічних наук, завідувача СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Григор'єва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редкол. О.І. Форостя та ін. - Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. - 114 с.

УДК:376
ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2021

1. Кондратенко В. О. Заїкання : феноменологія та основні напрями реабілітації : посіб. для вищ. навч. закладів / В. Кондратенко, В. Ломоносов. – К. : Вища школа, 2006. – 70 с.
2. Крапивина Л. М. Методические рекомендации по организации и содержанию логопедических занятий с заикающимися преддошкольного возраста / Л. М. Крапивина // Заикание : проблемы теории и практики / МГПУ им. В. И. Ленина. – М., 1982. – С. 126-141.
3. Ленів З. П. Музикотерапія в системі корекції заїкання / З. П. Ленів, Проців С. // Корекційна педагогіка. – 2008. – №2. – С. 24-30.

Соколова Г. Б., Стадник Л. Д.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Корекційна робота з дитиною з розладами аутистичного спектру спрямована головним чином на розвиток емоційного контакту і взаємодію дитини з дорослим і з середовищем, на афективний розвиток, формування внутрішніх адаптивних механізмів поведінки, що підвищує соціальну адаптацію такої дитини і є найголовнішим у роботі дефектологів, психологів та інших фахівців дитячих установ, а також батьків дітей з розладами аутистичного спектру.

Організація освітнього процесу, побудова корекційної роботи відрізняється своєю специфікою, має свої особливі завдання і будується на особливих підходах, прийнятих у вітчизняній спеціальній психології та педагогії.

Важлива гнучкість спеціального педагога, який може по ходу перебудувати заняття з урахуванням уподобань і настроїв дитини. Можна заздалегідь скласти план заняття, але діяти в залежності від ситуації і бажань дитини. Чуйність до дитини допомагає побачити форми взаємодії зі спеціальним педагогом.

Діти з розладами аутистичного спектру дуже погано приймають все нове. Починати заняття слід з відомого для дитини, а потім вводити нову іграшку, нову гру, нові картинки і книжки.

Важливо дотримуватися поступовість, дозування подачі нового матеріалу і обов'язково враховувати інтереси і бажання дитини.

На початкових етапах головним завданням навчання є загальна організація поведінки - формування установки на виконання завдання, посидючості, концентрації уваги. При цьому важливо підкріплювати бажану поведінку дитини похвалою, а також використовувати її інтереси для утримання уваги.

Фахівцям, що працюють з аутистичними дітьми, слід підбирати доступні для дитини завдання, створюючи ситуацію успіху. Складність треба збільшувати поступово, після того як у дитини з'явилася установка на

виконання завдання, причому дорослий на перших порах може діяти за дитину, іноді навіть керуючи її руками.

Важливо бути послідовним у своїх вимогах до дитини. Необхідно висувати розумні вимоги, обмежуючи поведінку дитини лише в тих випадках, коли це необхідно.

Прохання слід формулювати чітко і коротко. Не варто повторювати прохання кілька разів поспіль: якщо дитина не реагує, слід виконувати разом - або керуючи руками дитини, або доручаючи їй окремі операції.

При навчанні навикам побутової поведінки необхідні чітка схема дій, зорова організація матеріалів, відсутність відволікаючих предметів, повторення стереотипної побутової ситуації день у день.

Як підкріплення бажаної поведінки дитини можна використовувати різноманітні розваги, ласощі, улюблені дитиною форми контакту, похвалу.

Не варто намагатися навчити дитину всьому відразу, краще всього зосередитися на одному, найбільш доступному навичку.

Будь-яке навчальне заняття з дитиною з розладами аутистичного спектру повинно орієнтуватись на можливості її мимовільної уваги. Якщо з самого початку налаштовувати на виконання дитиною інструкцій педагога, що вимагають довільного зосередження, сформується стійкий негативізм дитини по відношенню до занять і до самого педагога.

Основою навчання служать емоційний контакт з дитиною, увагу до її індивідуальних особливостей і можливість розуміння його інтересів і страхів.

Встановлення контакту - основне завдання в роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру. Вони ж є початковим, першим етапом роботи.

Методика встановлення контакту, детально висвітлюється в багатьох літературних джерелах (О. Никольська і співавтори). Фахівці вважають, що необхідно з'ясувати, в яких випадках дитина не хоче спілкуватися, а в яких - не може. Необхідно завоювати довіру дитини, змусити її забути негативний досвід контактів. Дитину треба довгий час «привчати» і ніколи не форсувати встановлення контакту. Не можна відразу звертатися словом, жестом і по імені. Спілкування має відбуватися в дуже спокійній обстановці. Виключається гучний голос, різкі рухи. Дорослий не повинен бути активним, пильно дивитися на дитину, кликати її, пропонувати їй щось подивитися. Потрібно опустити очі, дати дитині розглянути себе, а в цей час спокійно займатися чимось, що може привернути її увагу: тихо грати з музичною іграшкою, підкидати повітряну кульку, розфарбовувати картинку. При цьому потрібно стежити, яке враження справляють ці дії на дитину: не посилюють чи тривожність, не збільшують чи стереотипні дії? Можливо, слід припинити свої дії, перейти до інших.

Зазвичай виходять з пристрастей дитини. Треба робити те, що робить дитина, і приєднуватись до її дій, підключатися до її занять - рухатися з нею, бігати, стрибати. Якщо дитина стереотипно розгойдується, треба розгойдуватися разом із нею, обігруючи: «нахилилися, як дерева»; «поплили на човнику» [3].

Спостерігаючи за дитиною, можна з'ясувати, що привертає її увагу, до чого вона прагне. І тут слід бути обережними: необхідно вміти відчувати, наскільки добре їй в спілкуванні, і дуже поступово підводити її до того, що з людьми краще, ніж одному. І в той же час постійно пам'ятати про переобтяжування контактів. Якщо дитина прагне піти, треба дати їй цю можливість. Ініціатива повинна виходити від неї. Тільки пізніше можна звертатися по імені, потім поступово слід вводити проголошення ласкавих слів та імені дитини, вводити тактильні контакти. Так, на основі виникненої уваги до людини починає формуватися значення змісту навколишнього - як у маленьких дітей.

Діти з розладами аутистичного спектру люблять сенсорні ігри з водою, світлом, піском, мильними пузирями. При встановленні контакту можна з обережністю вводити сенсорні стимули і тільки пізніше використовувати контакт очей. Навіть з дитиною, з якою займаються багато часу і яка має достатній рівень інтелектуального і мовленнєвого розвитку, необхідно починати заняття з встановлення зорового контакту. «Подивися на мене», - часто кажуть при зверненні до дитини.

Зоровий контакт особливо важливий в роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру.

Дитина з розладами аутистичного спектру нетерпима до непередбачуваності. У ситуації невизначеності, а також всього нового вона стає тривожною та імпульсивною. Їй легше жити, коли все визначено, передбачувано. Спочатку робиться одне, потім - інше. За одним столом робиться те, що вимагає педагог, за другим - те, що дозволяється педагогом, наприклад, розслабитися і пограти з улюбленими іграшками або подивитися улюблені книжки.

У той же час порядок не повинен бути надто жорстким. Для розвитку пластичності нервової системи необхідна гнучкість заняття [1, 2].

Проведені теоретичне дослідження засвідчує, що в результаті спрямованої корекційної роботи у дітей з розладами аутистичного спектру, підвищується рівень здібностей в установленні і підтриманні контактів з оточуючими, діапазон умінь взаємодії розширюється, формуються ігрові стереотипи.

Список використаних джерел:

1. Крет Я. В. Рання діагностика та корекція психомоторики дітей з аутизмом: монографія / Яна Віталіївна Крет; В.о.Держ. вищ. навч. закл. "Запорізький нац. ун-т". – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – 606 с.
2. Никольская О. С. Особенности психического развития детей с аутизмом [Электронный ресурс] /О. С. Никольская, М. Ю. Веденина // Альманах Института коррекционной педагогики РАО. Детский аутизм: пути понимания и помощи.-2014.- №19 Выпуск второй – Режим доступа: <http://almanah.ikprao.ru/ru/articles/almanah-18/osobennosti-psihicheskogo-razvitiya-detej-s-146>

3. Скрипник Т. В. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт»/ Наук. кер. та заг. ред. Т. В. Скрипник. - К.: 2012. - 225 с.

Форостян О. І., Драгнева Л. І.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в Україні обумовили глобальні зміни у філософії освіти, визначенні її мети, завдань, методів діяльності. Сучасна демократія вимагає від людини готовності і здатності до активної участі у справах суспільства і держави на основі глибокого усвідомлення своїх прав і обов'язків, себе як повноправного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни. Ці пріоритети передбачають орієнтацію на відродження національної гідності, патріотизму й громадянської зрілості особистості, що включає освіченість на рівні кращих світових зразків, гуманізм, духовність, діловитість; активну позицію кожної людини, зокрема її самореалізацію у матеріальній і духовній сферах суспільного життя, дотримання конституційних норм тощо.

Важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе і милосердне ставлення до дітей з особливостями у розвитку, які мають право на повноцінне життя.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Досліджуються теоретико-методологічні засади соціалізації особистості дитини з особливими потребами. Пошук шляхів та форм роботи соціальної адаптації осіб з вадами психофізичного розвитку є важливим завданням корекційної педагогіки на сучасному етапі. Актуальним стає вивчення особливостей становлення людей з обмеженими функціональними можливостями в суспільстві та процесів їхньої адаптації, інтеграції, соціалізації в повсякденне життя. Соціальна адаптація дітей-інвалідів буде успішною, якщо вони матимуть можливість набувати досвід спілкування в умовах масових навчальних та виховних закладів. Інклюзивне навчання.

Мета статті: виявлення та сприяння у вирішенні проблем соціалізації дітей з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність соціальної адаптації, особистісного розвитку дітей з особливими потребами залежить від того, наскільки успішно будуть підготовлені дошкільники з особливими потребами до шкільного життя.

В дошкільному дитинстві важливо сформувані у вихованців не тільки мовленнєву компетентність (навички правильної звуковимови, оволодіння звуко – буквеним аналізом та синтезом, елементами грамоти тощо) необхідно навчити дитину спілкуватися, товаришувати з однолітками, знаходити відповіді на складні життєві ситуації, планувати та підпорядковувати свої дії інтересам колективу.